

T Á R C A

Az utolsó Zrinyi.

A hazai köztudatban kevésbé ismeretes, hogy a Zrinyi-család törzsökéről a XV. század végén leválott egy mellék-ág, mely *Sdrin* néven Itáliában napjainkig virágzott, míg nem utolsó férfisarja, gróf Giorgio Niccolò Sdrin, hősi halált halt a világháborúban.¹

Midőn a nagydícsőségű, egyben tragikus sorsú család utolsó leszármazottjának emlékét kegyelettel felújítjuk, szükséges legalább futó pillantást vetni a Zrinyiek eredetére, hogy megértsük az olasz ág keletkezésének körülményeit.

Főleg Klaics és Kukuljevics nyomán, a hazai és külföldi közvélemény a Subics-nemzetségből származónak vallja a Zrinyi-családot, mely nézet, habár ellene Széchy Károly joggal tiltakozott, pártfogót talált Thallóczy Lajosban, miért is többé senkinek sem jutott eszébe kételkedni a horvát tétel valódiságában. Azóta azonban a zágrábi Akadémia Smicsiklas szerkesztésében közzétette a „Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae“ tizenegy kötetét, melynek óriás oklevélnyagából napnál világosabban kitetszik, hogy a szláv Subicsoknak egyáltalán semmi közük sem volt a Zrinyi-ősökhöz, akik a brebiri antik római kolóniából eredtek, s mint ilyenek dalmata-latin vérből származtak.²

A Zrinyi-ősök bölcsője a dalmáciai Brebirben ringott, s az oklevelek, melyek a XI. századtól kezdve nyomon kísérik szereplésüket, következetesen és kivétel nélkül De Breberio néven említik őket. Látnivaló, hogy a családnév ama helység nevéből keletkezett, melynek ez az indigena család örökös ura volt, s az maradt azután is, hogy a horvátok Dalmáciát is előzönlötték. A család hatalmi állása következtében, már Biborbanszületett Konstantin idejében, Brebir egyike volt a tizenkét horvát tribusnak, s zsupánjai kivétel nélkül a De Breberio-családból kerültek ki. Ezek egyike, Stephanus De Breberio, II. Endre magyar királytól 1225-ban elnyerte a

¹ A családot jelenleg Giorgio Niccolò Sdrin özvegy édesanyja és három nőtestvére képviselik, akik közül Ada Sdrin grófnő, gróf Mario Tommaso Gargallo neje végtelen szívességének köszönöm, hogy ezúttal felújíthatom hősi halott fivére dicső emlékét.

² V. ö. *Florio Banfi: L'origine della famiglia Zriny, Különlenyomat az Archivio Storico per la Dalmazia XVI. és XVII. kötetéből, Róma 1934.*

Zára városa és a Kerka folyó közt elterülő „megyét“, mely adomány erejénél fogva, ő és utódai az örökös grófi cím birtokába jutottak, s ettől kezdve — mint Lucio bizonyítja — Trau városának szokásává lón grófjait a De Breberio-családból választani. Az adományt, s az örökös grófi címet aztán IV. Béla is megerősítette, aki tudvalevőleg a tatároktól elűzve, 1241-ben az említett István gróf fiánál, Stepcó De Breberio trauai grófnál keresett menedéket. Az Árpád-háznak a De Breberio-családdal való viszonya azonban nem csupán alattvalói hűségen, hanem vérségi kapcsolaton is alapult; ugyanis II. Károly nápolyi király tanúsága szerint, Stepcó gróf fiai (Pál, Mladen és György) a király feleségének — Magyarország Mária, V. István király leányának — vérrokonai („consanguinei reginale consortis nostrae“) voltak, amiből nyilvánvaló, hogy vagy István, vagy Stepcó, Árpádházi királyleányt vett feleségül. Stepcó fia I. Pál 1283-tól egész Dalmácia tényleges bánja volt. ezt a méltóságot III. Endre örökletessé tette a De Breberio családban. Az ő fia volt II. Pál trauai gróf, akit 1314-ben, a velencei Signoria hercegi rangra emelt, s őt, valamint törvényes leszármazottjait, a köztársaság örökös állampolgárai közé iktatta, a patriciusokat illető minden joggal és kiváltsággal. Ettől a De Breberio II. Páltól számították leszármazásukat a későbbi Zrinyek. Midőn ugyanis Nagy Lajos király II. Pál bátyjában, II. Mladenben letörte az immár veszedelmessé vált dinasztia korlátlan hatalmát, abból már csak Ostroviza vára maradt meg, melyet II. Pál velencei herceg és trauai gróf kiskorú fia, III. Pál gróf birtokolt, aki 1347-ben visszatért a magyar király hűségére, minek következtében Ostrovizáért a horvátországi Zrin várával kárpótoltatott, melyről utódai ettől kezdve, a De Breberio név mellőzésével nevezték magukat.

Ezzel szemben a Subicsok a De Breberio családtól teljesen különálló, független familiát alkottak. Első közülök, t. i. Subics Mormogna, 1102-ben tűnik fel, ki akkor a tizenkét horvát zsupán egyike volt, de semmiesetre sem Brebirben. Utána csak 1219-ben bukkan fel a család, mely egyelőre Spalatóban, Zarában, Scardonában és Veglia szigetén szerepel: majd 1311-ben Brebirben találkozunk egy Wilixa nevű hölgygyel, „de generatione Subichorum“. Nyilvánvaló tehát, hogy a Subics-család Brebirben csak mint bevándorlott szerepelt s a XIV. századtól kezdve brebiri predikátummal írja magát. E predikátum miatt tévesztették össze századok múlva a De Breberio-családdal, amit az a körülmény is elősegített, hogy a két család rokonságba került, t. i. a XIV. század közepén De Breberio Katalint Subics János birta feleségül. A két családot tudatosan először Giovanni Lucio dalmata történetíró azonosította a XVII. században s az ő te-

kintélyéből a horvát történetírók tőkét kovácsoltak, hogy a Zrinyi-familiát, mint a délszláv vér és géniusz tüneményes kivirágzását, saját nemzetük dicsőségére írassák.

Világos tehát, hogy a Subics-Zrinyi teoria semmi egyéb, mint egy késő, XVII. századi irodalmi koholmány s határozottan állíthatjuk, hogy Zrinyi Miklós költő és hadvezér még mitsem tudott róla, hogy ő a Subicsok ivadéka lett volna. Titkára, Forstall Márk, aki elsőül állította össze a Zrinyi-genealógiát, csak gazdája halála után, 1667-ben értesült Lucio teóriájáról, melyet sietett felhasználni, hogy a Subics névből kimagyarázza Sulpitiuss Romanus nevét, a Zrinyiek római eredetét beh bizonyíthassa.

Ellenben a családban kezdettől fogva élt latin származásuk és velencei állampolgárságuk eleven tudata. Ez az oka annak, hogy Zrinyi Márton a XV. század végén visszatért a velencei köztársaság szolgálatába. Atyja ugyanis 1493-ban a krbavai ütközetben hősi halált halt. Ez a körülmény bosszúra készítette Mártont, s ezért részt akart venni a nagy hadivállalatban, melyet Velence indított a törökök ellen, Cefalonia meghódítására. A vállalat vezére Benedetto Pesaro volt, akinek oldalán Zrinyi Márton oly érdemleges szerepet játszott a győzelemben, hogy a Signoriától jutalmul hatalmas kiterjedésű feudumot kapott ugyanezen szigeten. Ily módon Zrinyi Márton, mint De Breberio II. Pál törvényes leszármazottja, a velencei patriciusi méltóság örökös birtokosa, megalapítójává lón a család olasz ágának,³ mely az olasz fonetikának megfelelően Sdrin néven írta magát, ahogyan a Zrin név ma is hangzik olasz szájban.

Más alkalomra tartom fenn magamnak a Zrinyiek olasz ágának szakszerű genealógiai ismertetését, a család birtokában levő okiratok alapján. Ezúttal csak röviden jelzem, hogy a Sdrin-család fészke Cefalonia maradt 1776-ig, mikor is az imperiumváltozás miatt visszahonosodtak Velencébe. Birtokaik azonban azóta is gyarapodtak Korfu szigetén, minek következtében Itália egységesítése óta tekintély dolgában is egyre öregedtek, s ők látták el az olasz kormány képviselőtét Görögországban. Így Gróf Elia Sdrin, Giorgio Niccolò édesatyja, előbb a Korfuban, majd az epirusi Prevesában levő olasz konzulátus élén állott, épp a török-olasz háború idején, mikor is személyes bátorsága miatt nem egyszer halálos veszedelemben forgott. E minőségben kapcsolatba kerülve görög arisztokrata körökkel, házasságra lépett a fanarióták legelőkelőbb sarjával. Biborbanszületett fejedelmi ősök büszke leszármazottjával, Konmenos Máriával. E házasságból született Prevesában 1888 november 25.-án egyetlen fiúgyerme-

³ V. ö. *Giovanni De Pellegrini*: La famiglia dei Conti Zrin o Sdrin. Cenni storici genealogici. Venezia 1909.

küik, ki a keresztségben a legdicőségesebb Zrinyiek emlékére Giorgio és Niccolò nevet kapott.

A család hagyományaihoz képest. ő is a diplomáciai pályát választotta. Tanulmányait Firenzében, az Alfieri-intézetben végezte, s az ottani egyetemen a politikai és társadalmi tudományok doktorává avattatott. Rövid társadalmi szereplése után, kedvező emléket hagyva Firenze, Róma és Venezia arisztokrata társadalmában, szép reményekkel tért vissza a görög földre, hol hivatva volt felváltani őrhelyén édesatyját, aki immár életének alkonyá felé járt. Addig is azonban, bár benjaminja volt a korfui olasz kolóniának, egyéni kiválóságai a Dante Alighieri társaság élére állították, mely minőségben valósággal jószelleme lőn az idegenbe szakadt olasz géniusznak, s ébresztője a kolónia nemzeti öntudatának.

Közben kitört a világháború véres borzalma, de a Sdrin-familia, mely sohasem szünt meg ápolni a Zrinyiekkal való vérségi kapcsolat tudatát, kezdetől fogva exponálta magát a semlegesek táborában. Midőn azonban a háborús párt nyomása alatt az olasz királyság ágyúi is beleszóltak a nagy leszámolásba, gróf Giorgio Niccolò Sdrin sem ismert egyebet, mint a kötelességet. Bár, egyetlen fiúgyermek lévén, számot tarthatott a hadmentességre, szívében fölülkerekedett az egyéni jóléten a Haza érdeke s önként csapott fel katonának. az ősök atavizmusával, hogy beteljesedjék rajta családja jel-szava: „Vincere o morire!” A Végzet szembeállította azzal a nemzettel, melyért a Zrinyiek vértanúk önfeláldozásával ontolták véruket; de az ő elhatározásában mégsem volt tragikái vétség, mert vállalt kötelességét bosszúként fogta fel azzal a hatalommal szemben, mely az ő véreit megsemmisítette.

Példáján fellelkesülve, Korfu olasz kolóniájának egész ifjúsága követte őt az anyaországba, hogy karjaikat és erejüket a Haza szolgálatára szenteljék.

És Giorgio Niccolò Sdrin, anélkül, hogy Prevesában haladkló édesatyjától elbúcsúzhatott volna, a kapott parancs értelmében Modenába utazott, hol a tiszti iskola gyorsított tanfolyamát elvégezve, hadnagyi rangot szerzett; majd a korfui önkéntesek élén, a 73-ik gyalogezred 6-ik századába osztották be. Már csak arra jutott ideje, hogy Siracusában férjezett nővérét, Aline grófnőt és sógorát üdvözölhesse, de görög földön tartózkodó családját már nem láthatta viszont. A menetszázad 1915 november 15-én indult a frontra, hol azonnal Oslavia falu és a 188. magaslat elfoglalására vezényelték. A meginduló támadásban Orlando Colombi főhadnaggy november 23-án a déli órákban rohamra vezényelte a 6. századot, melynek első vonalában gróf Giorgio Niccolò Sdrin, az ellenség golyójától fején találva, halálos sebet kapott, s néhány óra múlva a hősiesség után, bajtársaitól

környezve, kilehelte nemes lelkét, születése 27-ik évfordulóján.

Hősi haláláról bajtársai pontos értesítéseit bírjuk.⁴ melyek közül hű fordításban ide iktatjuk a nevezett századparancsnok levelét, melyet a halott testvérhugához, Aline Grande-Sdrin grófnőhöz írt.

„1915 December 14.

Méltóságos Asszonyom.

ezredünk elmúlhatatlan dicsőségére szolgál, hogy tisztjei sorában számlálhatta Giorgio Sdrin grófot, s nekem, mint a 6. század parancsnokának, melyhez az Ön Györgye tartozott, kedves kötelességem rámutatni arra a csodálatra, mellyel a tisztok és katonák őrzik az ő örök emlékét.

Miután sebet kapott a november 23-iki ütközetben, a bajtársak legfőbb gondja volt, hogy kezelésre alkalmas helyre szállítsák, hol bár sürgős segélyben és gyengéd ápolásban részesült, röviddel utóbb, 4 óra tájban megszűnt élni.

Az Ön Györgye, Méltóságos Asszonyom, megtette kötelességét és mi, bajtársai, akik körülötte állottunk, kialvó orcájának nyugalmaiban láttuk a lélek nagyságát és a szellem fenségét, mely annak tudatát tükrözte, hogy feláldozta magát a legtisztább és legszentebb eszményért, a Haza eszményéért.

Nem messze Giorgio Sdrin sírjától dűl a küzdelem és zengnek az ágyúk, de az ő lelke bizton őrködik Itália katonái felett, akik ugyanazon szent győzelemért küzdenek, melyért ő élete virágában oly szép és csodálatra méltó áldozatot hozott.

Mi pedig fegyvertársai az Ön Györgyének, emlékezve a küzdelem epikus mozzanataira, viszontlátjuk a hős ifjút, aki fittyet hány a veszélynek és az ellenségnek, és elvesztése felett érzett fájdalomunkat megédesíti az a tény, hogy az ő hősiessége követendő példaképen áll az erősek előtt.

Fájdalmát, Asszonyom, kísérje az a büszkeség, hogy testvérként bírta őt, és az a tudat, hogy Giorgio Sdrin neve arany betűkkel van beírva a (75-ik) ezred történetébe.

Fogadja, Méltóságos Asszonyom, az Ön hős testvére felett való csodálat őszinte kifejezésével, az én és Giorgio fegyvertársai mélységes bánatának nyilvánítását.

Orlando Colombi főhadnagy.

a (75-ik) gyalogezred 6. századának parancsnoka.“

Igy teljesedett be a Zrinyiek utolsó sarján családja végzete. Meghalt, de hősi halála záloga lón az ő szíve szerint való győzelemnek.

⁴ Közölve a siracusai La Nuova Italia 1916 Február 24-iki számában.

Valóban, jól halt meg gróf Giorgio Niccolò Sdrin, mert a győzelemből annak a két testvér-nemzetnek történelmi barátsága fakadt, melynek géniusza oly csodálatosan tündöklött ugyanazon család két ágában, a magyarban és olaszban. És midőn Giorgio Niccolò Sdrin emlékének hódolunk, nemcsak az olasz nemzet katonai erényei előtt hajtunk fejet, de tisztelgünk a Zrinyiek elenyészhetetlen érdemei előtt is, akik latin fajból, Szent István házának vérével nemesedve, a magyar nemzeti eszménynek korokban felülmulhatatlan kifejezőivé váltak.

(Róma.)

Florio Banfi.